

Avsnitt 52: Utformningen av undervisningen i ämnet idrott och hälsa – vad säger forskningen?

ERIKA: Hej och välkomna till Specialpedagogiska skolmyndighetens podd Lika värde. Som vanligt spelar vi in det här samtalet på distans och det kan påverka ljudkvaliteten en aning. Och jag som håller i dagens samtal heter Erika Bergman, arbetar som pressekreterare på myndigheten. Och i dag så kommer vi att prata om ämnet idrott och hälsa, och det kommer sig av att Specialpedagogiska skolmyndigheten och Skolforskningsinstitutet innan årsskiftet 2020 gav ut en forskningsöversikt som handlar om idrott och hälsa och tillgänglig lärmiljö. Och i den där översikten har man samlat forskningsstudier som ger en bild av hur undervisningen i ämnet kan utformas för elever, oavsett om man har en funktionsnedsättning eller inte, men där man kan möta svårigheter i det här ... i det sociala samspelet. Och i det arbetet har vi haft hjälp av två forskare som är med i dagens samtal och det är Kajsa Jerlinder, universitetslektor och fildoktor i handikappvetenskap vid Högskolan i Gävle, forskar inom idrottsvetenskap också. Och vi har också med Kim Wickman, universitetslektor vid Pedagogiska institutionen vid Umeå universitet, som forskar inom det specialpedagogiska fältet och med koppling bland annat till skolämnet idrott och hälsa. Varmt välkomna till dagens samtal.

BÅDA: Tackar.

ERIKA: Och ni har som externa forskare bistått i arbetet med den här forskningsöversikten vad gäller urval av studier,

granskat och varit med i analys och arbete med slutsatserna i den här översikten. Och ni har som sagt också stor erfarenhet av egen forskning i och omkring det här fältet som vi ska prata om i dag. Men innan vi går vidare så skulle jag vilja att ni kort berättar om er själva och på vilket sätt ni kommer i kontakt med det som är ämnet i dagens samtal. Vill du börja, Kim?

KIM:

Ja, jag är då verksam på Pedagogiska institutionen vid Umeå universitet och till vardags så ägnar jag mig både åt forskning och undervisning. Och min undervisning är då riktad mot framför allt Specialpedagogprogrammet, men också mot Idrottsvetenskapliga programmet. Och min forskning handlar framför allt om inkluderingsprocessen, både inom svensk idrott och inom skolans verksamhetsområde. Och det här inkluderingsprojektet då inom svensk idrott, det handlar om att vi över tid ... det här är en longitudinell studie då ... följer den här inkluderingsprocessen som nu pågår, där avsikten är då att inkludera idrottare med funktionsnedsättning i befintliga specialidrottsförbund. Och i praktiken innebär det att oavsett om jag har en funktionsnedsättning eller ej, och är fotbollsspelare exempelvis, så ska jag då vara medlem och ägna mig åt fotboll inom ramen för Svenska Fotbollförbundets regi. Tidigare har de flesta idrotter, inte alla, men som har kopplingar till parasport, också vilat eller legat under Svenska Parasportförbundets ansvar. Men där sker nu en stor inkluderingsprocess. Och idrottsrörelsen är då också Sveriges största folkrörelse, så det är spännande att få följa den över tid och se vad som händer. Och mitt andra projekt då som jag koordinerar, det handlar då om

samverkan mellan skola och akademi. Så det är en försöksverksamhet som regeringen då har initierat och som då har en praktiktäna forskningsansats och där vi också då följer det som kallas då för flexiteam. Det är då att ... olika sätt att möta upp elever som av skilda anledningar då inte ... har svårt att fullfölja sin skolgång, så det egentligen också har ett inkluderingsfokus.

ERIKA: Mm. Vill du fylla på, Kajsa, och berätta lite om dig själv?

KAJSA: Mm. Jag jobbar som lektor i idrottsvetenskap på Högskolan i Gävle. Och då så innebär det att jag både undervisar på Idrottsvetenskapliga programmet främst då, som vi har här på Högskolan i Gävle, men jag forskar också kring olika frågor som har att göra hur man kan anpassa den fysiska aktiviteten på olika sätt. Både för personer och olika grupper av personer som kan behöva lite extra stöd för att kunna delta i fysisk aktivitet. Och fysisk aktivitet kan både röra idrott och hälsa-ämnet, alltså skolämnet idrott och hälsa, men det kan också handla om fritidsaktiviteter. Och det här gör vi då på lite olika sätt. Ett forskningsprojekt som jag håller på med nu för stunden handlar om att jag handleder en doktorand som finns i Örebro som tittar på hur ... erfarenheter som barn och ungdom med olika autismspektrumtillstånd har kring fysisk aktivitet. Och då pratar vi ganska mycket om deras erfarenheter om hur det är att vara i skolans kontext och vara fysiskt aktiv, alltså idrott och hälsa-sammanhang.

ERIKA: Mm. Tänker att det ni berättar nu så förstår man att ni har många olika kopplingar på flera olika sätt till det här området, det här ämnet som vi pratar om i dag. Vilka

utmaningar ser ni att det finns när det gäller att skapa just den här inkluderande undervisningen inom ämnet idrott och hälsa?

KAJSA: Ja, jag kan börja. Kajsa här som börjar lite. Alltså, den är svår den frågan därför att det finns ganska många utmaningar om man nu just pratar ... om man ska försöka sträva efter den inkluderande undervisningen som man är ute efter. Det är en svårighet över huvud taget att få till en bra inkluderande undervisning, därför att det är så klart att man har en ... ganska komplexa grupsammansättningar framför sig som lärare. Och att man ska se till då så att alla elever ska kunna utveckla sig utifrån sina förutsättningar och sina förmågor mot de målen som finns uppsatta i läroplanen. Och det handlar om att det är ganska knappa tidsmarginaler som man jobbar med, det kan vara resursfrågor, det kan vara kompetensfrågor, det kan vara attitydfrågor som man behöver jobba med i det här området. Så det finns ganska många utmaningar för att skapa en inkluderande undervisning inom ämnet idrott och hälsa. Men det finns även funderingar kring att ämnet idrott och hälsa i sig gör att man använder kroppen och använder andra uttrycksformer än vad man gör i andra ämnen, så att det finns utmaningar kopplat till det också.

ERIKA: Mm. Vad tänker du då? Vad är utmaningen med det om man skulle beskriva det?

KAJSA: Ja, därför att jag tänker att kroppen blir så påtaglig i ämnet idrott och hälsa, därför kroppen är ett redskap. Det är det i andra ämnen också, men här kanske man exponeras på ett annat sätt. Det finns ombytningsituationer, alltså

omklädningsrum som man behöver exponera sin kropp på olika sätt på, som man kanske inte gör i andra ämnen. Och det är problematiskt för ganska många elever, kan tänkas vara. Och har man då någon typ av funktionsnedsättning så kanske det blir ... poängteras ännu mera i en sån situation.

ERIKA: Just det. Att det blir mycket mer så att individen träder fram liksom så i det ämnet.

KAJSA: Så kan det vara. Ja, precis.

ERIKA: Just det. Är det någonting som du vill lägga till, Kim, som du tänker på när det handlar just om utmaningar för att kunna skapa den här inkluderande undervisningen?

KIM: Ja, jag instämmer med det Kajsa har sagt och det är ... Men samtidigt tänker jag också att den största utmaningen, det är att möta den mångfald som finns representerad i samhället, därför att vi är ju olika. Vi kommer från olika sammanhang och på något sätt möter man ibland, kanske i både sig själv och i andra, en slags föreställning om att elevgrupper kan vara homogena. Och där tror jag är en viktig utgångspunkt att tänka att "Ja, men den mångfald vi har i samhället, den finns ju också inom skolans väggar". Och att det som är utmaningar är ju också en möjlighet och det är där man ... Och det här skavandet som det kanske också ... Man kanske gärna vill tänka att det ska vara ... att skavandet är någonting negativt, men samtidigt tänker jag att skavandet är någonting positivt. Att vi ofta vill kapsla in det i någonting som är odelat negativt, men att samtidigt ... det här skavandet som också sker under uppväxtåren i den här socialiseringsprocessen som sker inom skolans ramar, den

är också viktig, därför att vi ska kunna ha acceptans och respekt för varandra i sam... alltså när vi också finns och verkar i ett samhälle, för att upprätthålla någon form av demokrati. Därmed inte sagt att det finns massor av saker att göra för att möta barns skilda behov. Men att man inte kanske räds ... att man bygger upp en rädsla för att möta mångfald och att möta utmaningar, därför det är också det som får oss, både som individ och grupp, att utvecklas.

ERIKA: Mm. Så det jag tycker ... Du pratar om det större uppdraget då, tänker jag, också just som ändå finns i skolan, och det gäller ju oavsett ämne. Jag tänker också, skolan har ju ett kompensatoriskt uppdrag. Och hur väl tycker ni att man lyckas med det uppdraget? Om vi nu ändå håller fast vid ämnet idrott och hälsa och där vi också ... som du var inne på, Kajsa, just att här ... ja, men det blir mycket fokus på en individs förmågor då. Och hur kan det här påverka gruppen elever med funktionsnedsättning? Vad tänker ni?

KIM: Jag tänker mig att ... Är skolans kompensatoriska uppdrag en utmaning i ämnet idrott och hälsa? Och varför? Ja, det kan man ... Det är klart att det är en utmaning, men jag tycker att skolan ändå ... Ja, det är så svårt att ge något slags generellt svar, men jag tror att i varje undervisande lärare så finns den tanken och avsikten också, att i möjligaste mån möta elevens förutsättningar och behov. Men där ser det så oerhört olika ut och jag tänker att man ... Ibland är det så lätt också att koppla ihop det med funktionsnedsättningen, men där ... Om vi tittar på ämnet idrott och hälsa så finns det barn som kommer ifrån sammanhang, sociala sammanhang, där idrott är en

självklarhet. Och där är kanske inte tröskeln så ... tröskeln kan vara större bland barn som kommer från ett sammanhang där man inte alls tycker att idrott eller fysisk aktivitet är viktigt. Så att funktionsnedsättning i sig behöver inte vara det största hindret för att kunna tillgodogöra sig ämnet idrott och hälsa. Så det här kompensatoriska uppdraget ser oerhört olika ut och, ja ... Men jag tänker mig ändå att den medvetenheten finns hos lärare så klart, att också i ämnet idrott och hälsa kompensera. Att för de elever som inte har kanske förutsättningar att tillgodogöra sig fysisk aktivitet eller hitta sin plats, att identifiera sig med ämnet på samma sätt som de som har en erfarenhet med sig från ett annat sammanhang.

KAJSA:

Om jag får flika in där så vet vi ju också att elever med funktionsnedsättning, eller barn och ungdomar med en funktionsnedsättning, är mer stillasittande, alltså är mindre fysiskt aktiva på sin fritid, än vad barn och ungdomar utan funktionsnedsättning är, generellt sett. Så på det sättet kan man ju säga att skolan verkligen har ett jätteviktigt kompensatoriskt uppdrag i just ämnet idrott och hälsa, att erbjuda möjligheter till rörelse och möjligheter till att få pröva på och fundera kring hälsoaspekter kopplat till de lärandemålen som finns i idrott och hälsa. Så då är skolan jättejätteviktig, specifikt för den målgruppen också.

KIM:

Mycket utav forskningen visar också på den här ... hur viktigt det är, känslan av tillhörighet. Att också det här sociala ... För att det visar ju också forskningen, att elever exempelvis som har ett rörelsehinder kanske får göra någonting annat än de övriga eleverna under en specifik

idrottslektion. Så den här sociala aspekten, att vara i ett sammanhang där man känner sig trygg och där man kan bli accepterad då för att man har olika förutsättning kanske till fysisk aktivitet, den är oerhört viktig. Så den sociala aspekten, även om man kanske är inriktad mot den här fysiska delen att ... eller hälsodelen, så är ändå ... Den sociala aspekten får man inte heller glömma. För det är precis också, som relaterat till det Kajsa sa tidigare, att man använder kroppen som instrument eller verktyg, så är också det här viktiga att inte glömma bort betydelsen av att också känna en tillhörighet och en acceptans och trygghet också för att våga.

KAJSA: Absolut.

ERIKA: Just det. Nej, men precis. För det tänkte jag också på inför det här samtalet, just med frågorna kring ”Varför är det viktigt?” Alltså, vi har de här målen då i själva ämnet, men att det finns flera aspekter på vad det här ämnet kan ha för betydelse, så att säga, både för skoldagen men för kamratgemenskap och också för elevers och medborgares hälsa på sikt. Vad är det det gör då, tänker jag? Också just med de elever då som är med, om man får den här undervisningen när man känner att ”Jag har goda förutsättningar att delta, jag är med i samma uppgifter som mina klasskompisar”, och så vidare. Varför är det här viktigt, tänker ni?

KIM: Ja, jag tycker det främsta svaret, det är att i Sverige råder skolplikt och är ... Till skillnad då från den frivilliga idrotten som kanske är på fritiden, så är ... barnen har ju skolplikt. Och om jag är tvingad att vara i skolan så måste

... den tid jag är i skolan måste vara meningsfull. Därför är det så oerhört viktigt, om vi pratar om inkludering exempelvis, så blir inkludering i den här frivilliga verksamheten, den ... där är det andra villkor. Men när vi har en tvingande, om man nu vill uttrycka det så, verksamhet som skolplikten innebär, så är det så oerhört viktigt att den tid som jag är i skolan ... det är en lång tid i en ung människas liv i alla fall, många år där man ska vara i ett skolsammanhang ... så måste den tiden vara meningsfull. Så det tycker jag är det första svaret. Sen finns det massa andra svar man också kan ge, men det är en viktig anledning, tänker jag. Att man möter elevens ... där utifrån sina förutsättningar och behov, i alla ämnen. Sen finns det långsikt... Det är här och nu, eller under den tid man är i skolan. Men sen finns det också de aspekterna som du även lyfte om ... ja, men om god hälsa och att, ja, livskvalitet eller goda livsförutsättningar också som en regelbunden fys... Att man är regelbundet fysiskt aktiv och så vidare genom hela livet är så klart också en annan viktig aspekt.

ERIKA: Mm. Just det. Vad säger du där, Kajsa?

KAJSA: Jo, om man kopplar det tillbaka till den här översikten som vi introducerade med, som vi varit med och gjort här nu tillsammans med Skolforskningsinstitutet och Specialpedagogiska skolmyndigheten, så ett utav de resultaten som vi kommer fram med i den här översikten är vikten av att ha ett utvecklande klimat inom just ämnet idrott och hälsa. Och det kopplar tillbaka till när eleverna pratar om, i de här studierna som vi har granskat då, att när de ges möjlighet att möta svårigheter i ... eller utmaningar

ska jag säga, i undervisningen, och sen upplever att man lyckas med det, att de pratar om glädjen i att känna att man klarar av någonting och känna att det är meningsfullt, det man håller på med. Och då är det tillbaka igen då att din fråga var egentligen, ”Varför behöver man ha ett kompensatoriskt uppdrag och varför behövs det här?”

ERIKA: Precis. Vad gör det för positiv skillnad, så att säga?

KAJSA: Ja, men precis. Och det att få vara ... Och Kim pratade om att finnas med, känna att man ... I skolplikten så är man tvingad att vara på en viss plats under en ganska lång tid då och ifall man inte ... du tycker att det är roligt eller känner meningsfullt eller känner att det är glädjefyllt, så blir det ganska plågsamt över tid att finnas med i den kontexten. Och då så ser vi i den här studien då, att det ... just när eleverna beskriver glädjen i att klara ett moment som de kan påverka själva och att de kan ... Att det finns en stark upplevelse av att det här ämnet är ... alltså, undervisningen i ämnet idrott och hälsa är ett meningsfullt aktivitet och att ämnet är meningsfullt. Och att man får pröva på olika saker och pröva på utifrån sina förutsättningar och sen klara ... se att man kan pröva om och om och om igen och sen se att man lyckas med det här. Det är jätteviktigt.

ERIKA: Mm. Precis. Ja, precis som du säger så har ni varit involverade i arbetet med att ta fram den där forskningsöversikten och nu har du nämnt en sak här som är viktig att ta till sig, men finns det ...? Vad är det ni ser att nuvarande blivande lärare kan ta till sig av det som kom fram i den där översikten och använda för att kunna skapa den här undervisningen där man som elev känner att man

utvecklas och får också förutsättningarna, tänker jag då, både för det här med god kamratgemenskap och skola men också en bra hälsa själv, på längre sikt?

KAJSA: Vi har sett lite ... eller vi har delat in det i tre stycken stora teman som vi har tittat på i det. Då handlar det om tillitsfulla relationer, det handlar om struktur och stöd och det handlar om utvecklande klimat. Men om jag får dyka ner i en aspekt av det här som jag tänker på spontant här och nu, så handlar det om att man ska försöka bygga de här tillitsfulla relationerna som inte bara handlar mot elev-lärare, att eleven och läraren ska få ett förtroende för varandra, men också mellan eleverna själva, alltså elev-elev i grupperingarna. Och att vara ... att lärarna behöver vara lyhörda för elevens perspektiv till olika typer av aktiviteter. Så när lärare försöker då, så klart, samtala med sina elever om ifall det är någonting som man tycker är speciellt utmanande ... Och i den här studien så har vi tittat specifikt på ifall man har socialt samspel, eller elever som har lite utmaningar i den sociala interaktionen. Då får man då fundera kring, ”Vad behövs göras för att det ska funka bäst för dig?” Och så vidare. Om då eleverna är öppna med och säger att, ”Ja, men det här skulle jag vilja för det ska fungera. Så här skulle jag vilja ha det för att det ska fungera bra för mig”. Då behöver lärarna också ha möjlighet att ta till sig de förslagen, de samtalen, de åsikter som kommer fram från eleverna.

ERIKA: Att kunna göra liksom någonting av det.

KAJSA: Ja, men precis. För då blir det ... annars blir det lite så här falsk delaktighet om man frågar om, ”Hur tycker du att det

ska vara?” Och sen så gör man inte någonting åt de här åsikterna som kommer fram. Så det tänker jag att det kan vara en del i de här tillitsfulla relationerna. Att vara lyhörd i det. Och så en sak till som jag spontant tänker på är den här tydligheten som oftast pratas om, att man ska vara tydlig med vad målet ska vara för någonting med aktiviteten. Och då tänker jag att man behöver fundera lite igen kring att lärare kanske tycker att man är supertydlig, ”Nu ska vi göra det här”, men eleverna kanske inte tycker att det är så tydligt med vad som ska uppnås för någonting.

ERIKA: Mm. Just det. Är det någonting som du tänker på också, Kim, som du tycker kom fram och som är användbart, eller vad man ska säga?

KIM: Ja, jag tänker mig att det är ... att man kan inte utelämna någon utav de här bitarna, utan tillitsfulla relationer, struktur och stöd och utvecklande klimat, alla de tre bitarna är viktiga att arbeta med parallellt. Just för att det är ... utgångspunkten måste alltid vara att man har en heterogen elevgrupp. Det finns funktionsnedsättningar som är synliga, det finns de som är inte synliga, och därför behöver vi alltid tänka att idrottslärare behöver alltid ha den beredskapen. Att det är de här tre faktorerna ... ja, det kan väl finnas andra också, men som vi har utgått och kunnat se i de här tidigare studierna eller de studier vi har granskat. Att de tre komponenterna behövs, därför att det finns olika behov och olika förutsättningar i en elevgrupp. Och dessutom är det viktigt, tänker jag också, som vi har kunnat se och som andra sammanställningar av studier också visar, det är att när möjligheten finns att vara kreativ och anpassa

undervisningen så gagnar det alla elever. Därför att utgångspunkten kanske är att möta en elevs förutsättningar därför att den eleven har en funktionsnedsättning, men det är som ett tankesätt också att hela tiden tänka, ”Hur kan jag vara innovativ, kreativ och skapa de bästa förutsättningarna för att alla elever ska kunna hitta sin plats och känna sig trygga och uppleva att de utvecklas och att också stärka sin självförtroende i ett idrottsligt sammanhang?” Det tänker jag är ett ... ja, det är mer ett sätt att förhålla sig till ämnet idrott och hälsa. Och det jag tänker mig är att det är en ganska stor utmaning för idrottslärare, därför att man förmodligen också har valt en utbildning som ligger nära ens intressen. Att man själv kanske har haft en fostran inom idrottsrörelsen, det har varit en självklarhet under hela ens uppväxt. Det är sällan kanske att man väljer att bli idrottslärare om man inte har den bakgrunden. Och därför så är det en utmaning också att kunna tänka om och tänka nytt kring idrott. Att det som kanske för mig är en självklarhet inte alls behöver vara det för de elever jag möter. Kanske till och med möter elever som säger att ”Jag hatar idrott”. Och det kan vara en utmaning, tänker jag, för en lärare också som ser idrott och fysisk aktivitet som en självklarhet. Det är en utmaning också för en idrottslärare att i en stor sal där ... ja, det händer mycket mer. Att det finns andra faktorer som gör det också svår... Det är som en annan utmaning i just ämnet idrott och hälsa än vad det kanske är i andra skolämnen, som också ibland kanske gör att en idrottslärare kan uppleva sig utelämnad också. Därför att i klassrummet kanske man har andra pedagoger, resurspedagoger eller lärarassistenter, elevassistenter, som kan vara ett stöd. Medans en

idrottslärare är ganska utelämnad många gånger, i en miljö som i sig är utmanande.

ERIKA: Mm. Just det. Så det är som en extra stressfaktor, eller vad man ska säga, när det kommer till att få det att funka i det här ämnet?

KIM: Mm.

ERIKA: Det är många av de här sakerna som ni har sagt nu som också gör att man undrar över hur bra rustat är det då för idrottslärare i dag? Vilka förutsättningar är det man behöver ha som lärare i det här ämnet för att kunna jobba på det här sättet då som ni har beskrivit man har sett är framgångsrikt?

KAJSA: Jag tänker på det som Kim pratar om, att vara medveten om mångfaldstanken in i sitt undervisningsuppdrag. Att det är en mångfald av förmågor som man har framför sig och som man ska hjälpa fram mot målen i läroplanen då, till exempel. För att kunna möta den här mångfalden så tänker jag att man behöver ha en ganska bred kunskap med sig. Hur man kan använda, rent didaktiskt, olika vägar för att nå mot ett mål. Och en reflekterande inställning eller förhållningssätt till att hur man ska nå mot det här målet. ”Vad ska vi egentligen uppnå?” På något vis. När Kim pratar om att ifall man själv då kanske har en erfarenhet därom, man har själv en god relation sen tidigare till fysisk aktivitet och rörelse och har en förståelse av hur det är att röra på sig och att vara fysiskt aktiv. Och hur bemöter man då elevgrupperingar som kanske inte alls ... eller som Kim pratade om, de kanske till och med hatar idrott. Så jag tänker att man ... medveten om det här

mångfaldsuppdraget, ha god kunskap in i vad man faktiskt ska göra för någonting. Vad ska man uppnå för någonting? Sen så behöver man väl ha då en hel arsenal med olika idéer om vad man kan ... Vad kan man faktiskt göra för att nå dit?

ERIKA: Mm. Är det någonting som du vill lägga till, Kim?

KIM: Ja. Jag tänker mig också att det är viktigt i det här sammanhanget att säga att det är inte enbart den enskilde idrottslärarens ansvar att få en fungerande undervisning. Den största utmaningen är inte för de flesta idrottslärare att möta elever som har olika förutsättningar, utan den största utmaningen är när man tycker att man kanske har provat alla verktyg, alla metoder och ändå inte når fram. Eller till och med kanske får elever som inte ... som vägrar att komma på idrottslektionerna eller ens till skolan. Det är där den stora utmaningen kommer och där kanske man känner sig frustrerad. Man vill liksom bara lämna den här utmaningen åt sidan och ägna sig åt den så kallade riktiga undervisningen, eller de elever som tycker att det här är roligt och kan ta till sig undervisningen. Så jag tror att där behövs det kanske också en beredskap att stödja lärare, att idrottslärare hittar ett sammanhang där man vågar ... Eller det handlar ju om vilket klimat det finns på skolan, vilket samtalsklimat, vilken möjlighet det finns för mig att kanske till kollegor i samband med ... när jag möter kollegor att också kunna säga att "Ja, men nu har jag provat allt. Finns det någon som har någon idé om hur jag kan möta upp den här elevens behov och förutsättningar?" Och där tänker jag att det är oerhört viktigt att man redan kanske under

utbildningen till ... idrottslärarutbildningen också ger lärare såna strategier. ”Vad gör jag när jag stöter på såna här situationer där det ... man har provat allt och det ändå inte fungerar?” Och där tänker jag att det är, som ofta diskuteras, det kollegiala lärandet. Att man tar ... att stöd ... att man hittar stödfunktioner. Och det lyfter vi fram också i ... Det är inte bara eleven som kan behöva stödfunktioner, utan det kan också vara så att lärare kan behöva stöd i sin undervisning. Och det lyfter vi också i den här forskningsöversikten, att det är ... att det inte ... det är den enskilde lärarens ansvar att genomföra undervisningen så att den möter elevernas behov och förutsättningar, men det är också ett ansvar som finns på flera nivåer inom skolans verksamhet. Så att det är inte enbart den enskilde lärarens ansvar, utan här behövs det finnas ett engagemang på alla nivåer. På individ-, grupp- och systemnivå inom skolan också. ”Vad vill vi åstadkomma?” Att det här gemensamma ansvaret för elevernas lärande och utveckling finns bland alla verksamma inom skolan, så att det inte bara blir ”min elev och mitt ansvar”, utan här ansvarar vi för ... alla vuxna som möter eleverna när de kommer till skolan, på raster, på väg till idrottslektionen, på väg från idrottslektionen. Där tror jag att det kan vara till stor hjälp att också ... att man bygger såna förtroendefulla relationer också på en skola. Alltså, i klimatet eller den kultur som finns inom skolan.

ERIKA: Just det. Du skulle säga någonting, Kajsa?

KAJSA: Nej, jag pratade i munnen på Kim här för att understryka vikten av det här [skratt]. Jag tänker att man som lärare lätt kan känna sig ganska ensam i att se alla, alla ska hinna byta

om, vara ute i aktiviteten, förstå vad som ska göras. Och sen så vet vi att det pågår så mycket fler saker än bara själva aktiviteten som läraren kanske har tänkt att vi ska göra just nu för stunden, i den här kontexten. Och det trycker vi en hel del på i den här översikten, om att vikten av att inte bara se att det är läraren som ska göra allt det här, utan det är faktiskt ett helt system som vi pratar om, för att det ska fungera över huvud taget. Att det här utvecklande klimatet och struktur och stöd och tillitsfulla relationer faktiskt finns på alla nivåer.

ERIKA: Mm. Just det. Precis. Det handlar också om att ... alltså, skolorganisationen behöver också präglas av de här tre framgångsfaktorerna.

KAJSA: Absolut.

ERIKA: Mm. Just det. Det gäller på flera olika nivåer som sagt.

KIM: Mm. Alltså, det jag vill understryka, det är att just för att skolans verksamhet är obligatorisk så är det så oerhört viktigt att man möter upp och att man ... att läraren också ... den enskilda läraren tar stöd av andra också när man stöter kanske på utmaningar som känns nästan omöjliga att hantera.

ERIKA: Just det. Att det inte blir det där ensamarbetet.

KIM: Nej. Och kanske också att man förbereder. En viktig uppgift för oss också som forskare och verksamma i utbildningarna, det är att den forskning som vi bedriver, den ska inte bara utveckla praktiken, alltså skolans praktik, utan den är också viktig för oss att kunna utveckla våra utbildningar inom

universitetet eller högre utbildning. Och här kanske vi skulle kunna bli bättre på att också ge en bättre beredskap för blivande idrottslärare, att också de här situationerna kan uppkomma där man tycker att man har provat allt, det känns hopplöst. ”Vad har jag för strategier och idéer om hur jag i så fall kan inte ge upp, utan att hitta andra vägar att möta elevens behov och förutsättningar?”

ERIKA: För det är faktiskt min fundering, just för när ni ser att ni skulle önska att de som nu har utbildning för blivande idrottslärare. Vad skulle ni önska att man rustade de här blivande idrottslärarna med för kunskap och verktyg då från sin utbildning, för att man ska kunna jobba på ett sätt som skapar goda förutsättningar för alla elever oavsett vad man kommer med för någonting till ämnet?

KAJSA: Det känns nästan som jag tjarar om begreppet som vi har sagt nu några gånger, men jag tänker att det handlar igen då om förståelsen av mångfald och mångfaldsuppdraget. Att man som blivande idrottslärare förstår då att man har en grupp framför sig där det finns otroligt varierande förmågor. Det tänker jag att det kanske man förstår, men jag tar ett sånt exempel. Jag hade en bekant för massor med år sen som skulle precis börja läsa till idrott och ... lärare i idrott och hälsa och sa att den här personen skulle bara undervisa de motiverade eleverna. Och det tänker jag att det var väl en sån där sak som man kan skratta lite grann åt i efterhand. Det gör säkert den här personen också efter genomgången utbildning och varit ute i praktiken och förstår att det kanske finns en mångfald i motivation som man möter. Men inställningen innan var att man bara skulle möta de eleverna

som var motiverade. Så jag tänker att man förstår att man har mångfaldsuppdraget, att man har massa kunskap med sig in, så klart, vad man ska göra för någonting. Vad är uppdraget? Vad går uppdraget ut på för någonting? Vad ska det här leda till för någonting? Kim pratade också om den här samhällsaspekten, att man ska inte bara rusta för att man ska få ett ... uppnå målen i läroplanen, att man ska bli godkänd i ämnet och så vidare, utan att det är också att rusta för en framtid inom ... både för enskild hälsas skull, men också för samhällsuppdraget, att man finns med i en samhällskontext där det finns en mångfald i det. Alla idrottsläroret utbildare brottas väl lite grann med det här. Tror vi pratade inledningsvis [hör inte 0:31:38] den inkluderande undervisningen och det inkluderande uppdraget, om hur idén liksom ska genomsyra all typ av utbildning som görs. Och att man då ... Så klart behöver man ha extra på fötterna med sig in kring när man ska möta elever med olika typer av funktionsnedsättningar, vad som behövs lite extra för specifika funktionsnedsättningar, för specifika utmaningar som finns med de tänkbara funktionsnedsättningar. Men hela tiden så är det individer som man har framför sig och att det är så olika. Man kan inte lära sig hur man ska göra med elever som sitter i rullstol, eller hur man lär sig hur man ska göra ... bemöta elever som har svårigheter i det sociala samspelet. Och det var det som vi trycker på, bland annat, i den här rapporten också då. Att det går inte att säga i en kokbok. "Gör ... Det här är lektionsupplägg 1A och det fungerar". Och det tänker jag att det tror jag att alla som är verksamma förstår att det fungerar inte så heller, därför det är så stor mångfald hela tiden framför sig. Så man måste gå uppåt i strukturtänket, om förhållningssätt och så vidare i de

där relationsbyggande. Och vilket stöd som behövs, och hur kan man göra för att jobba kring att hela tiden tänka kring ett utvecklande klimat? Att man ska finnas med i ett sammanhang där man kan jobba för att man känner att man kan få pröva på och pröva en gång till och att man inte behöver prestera för prestationens skull hela tiden, utan man kan få testa olika saker och känna så att man är nöjd med det och lyckas med det och känner sig tillfreds med situationen.

KIM:

Det här med att experimentera sig fram är ju en självklarhet, att jag som enskild lärare ska försöka hitta didaktiska möjligheter eller olika ... pröva mig fram och hitta ett sätt att nå elevens ... att nå eleven där den finns utifrån sina förutsättningar och behov. Men det där också, tänker jag, att det är viktigt att man är noga med att inte tänka så att hela skolan blir en experimentverkstad. Därför just, återigen, att skolan är ett sammanhang, en institution där en människa befinner sig över en ganska lång tid av sitt liv. Den är obligatorisk. Vi får inte tänka oss att den är en experimentverkstad där det kan komma ut samhällsmedborgare som inte har förutsättningar att kunna upprätthålla demokrati, att tillgodogöra sig och ta ansvar i samhället. Utan det är också viktigt att jag som enskild lärare, utifrån min kunskap och mina erfarenheter, kan laborera för att hitta rätt möjligheter att möta en enskild elev. Men ett helt skolsystem eller på en skola får man int... får inte heller vara helt och fullt en experimentverkstad. Och det är därför det är viktigt att just arbeta med de här komponenterna som vi har lyft fram, om man nu vill formulera dem annorlunda eller inte, det är väl upp till

läsarna att bedöma. Men tillitsfulla relationer, struktur och stöd och utvecklande klimat, att de bitarna behöver finnas och vi behöver hitta former för att det här också ska bli kommunikativ... eller kunna kommunicera det inom alla led, både horisontellt och vertikalt inom skolans verksamhet. Och det gäller också ut mot vårdnadshavare, elever, och så vidare, så att det inte ... Jag vill bara understryka det också så att det blir tydligt.

ERIKA: Just det. Men jag tänker det du säger egentligen, det är just att "Det här är för viktigt, vi måste vara säkra på att det blir bra". Är det så jag ska förstå det? Jag tänker när du pratar om experimentverkstad.

KIM: Nej, jag vill inte säga att skolan är så, men jag tänker att det finns bra stödstrukturer. SPSM, till exempel, ger ett bra stöd. Det viktiga är att också se att när räcker inte mina resurser till, att jag kan ... Var kan jag hitta stöd i min undervisning? Och det kan vara både som enskild lärare i det arbetslag man ingår i, eller kanske att rektorn kan ge mig stöd, resurser och förutsättningar att kunna möta elevens förutsättningar och behov. Det finns olika stödstrukturer för läraren och för skolan. Men att också ... att se den möjligheten. Så att det är inte så att jag säger att skolan generellt och i alla lägen är en experiment... Men att det är viktigt att tänka utifrån att det här är en obligatorisk verksamhet och vad innebär det i praktiken? Vad behöver vi tänka på? Vad behöver jag som stöd och förutsättningar som enskild lärare för att kunna skapa likvärdiga villkor för lärande och utveckling? Till exempel.

ERIKA: Just det.

KIM: Och där tänkte jag att jag skulle också ... För när jag var ny inom min yrkesroll så stötte jag på ... Jag var på habiliteringen och såg ett anslag på ... där det stod att vissa behöver lite mer för att få lika mycket. Så det är också en viktig utgångspunkt. Att det är inte orättvist att man kanske gör vissa insatser lite mer för någon, utan målet är ju det här kompensatoriska uppdraget. Och kort också återkoppling till det Kajsa sa som jag tycker var viktigt. Det är också att vi kan läsa om vad värdegrund är, men om det inte finns förankrat i mig, alltså att jag tar ställning till ”Vad betyder det i min egen människosyn och hur realiserar, förverkligar, jag den här värdegrunden i den praktik som jag ansvar för?” Då blir den meningslös. Så därför tror jag att det är en viktig del i vårt ... när vi möter studenter i utbildningen är att också ge dem den möjligheten och utrymmet att reflektera. ”Ja, men vad är den här värdegrunden? Vad innebär det kompensatoriska uppdraget? Vad innebär det att möta elever med olika förutsättningar? Vad innebär mångfald utifrån mig och de förutsättningar jag har eller mina egna föreställningar om uppdraget som ... eller min yrkesprofession”.

ERIKA: Mm. Jag tycker det där var en bra avrundning, måste jag säga, på det här samtalet, för det sätter fokus på ... Jag tänker vi pratar både om vad man som undervisande lärare behöver ha fått jobba med och komma med, men också vilka förutsättningar det är viktigt att man skapar och att det måste finnas en organisation som stöttar upp och som möjliggör också, tänker jag, det arbetssättet. Så att jag tänker att vi rundar av där. Och så vill jag tacka er, Kajsa

Jerlinder från Högskolan i Gävle och Kim Wickman från Umeå universitet, för att ni var med i det här samtalet.

KAJSA: Tack så mycket.

KIM: Tackar.

ERIKA: Och sen så vill jag också säga till dig som har lyssnat och som vill veta mer och kanske också ta del av den här forskningsöversikten som vi har tagit upp här, så kan ni hitta länk till den på vår webbplats spsm.se. Och där finns också webbsidor som ger ytterligare stöd i hur man kan skapa en inkluderande undervisning i ämnet idrott och hälsa. Och på webben finns också länkar till fler poddar om det här ämnet och andra ämnen som på olika sätt handlar om hur man kan skapa en undervisning där elever, oavsett funktionsförmåga, kan utveckla sina kunskaper och vara delaktiga. Så tack för att du har lyssnat och vi hörs igen.